

Т. Г. Затонацька

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна, tzatonat@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9197-0560>

О. О. Герасименко

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана", Київ, Україна, gerasimenko_o_o@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1122-1189>

**ТРАНСФОРМАЦІЯ НАПРЯМІВ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ
ТА ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНИЙ СТАН І ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ**

Анотація. Метою статті є обґрунтування новацій щодо державного регулювання приватного сектору вищої освіти в Україні. Показано необхідність модернізації системи вищої освіти з імплементацією прогресивних інституціональних механізмів і практик у контексті гармонізації з ринком праці. Серед стратегічних напрямів державної політики у сфері освіти виокремлено такі, як приведення мережі ЗВО та системи управління вищою освітою у відповідність із потребами розвитку національної економіки й запитами ринку праці; подолання монопольного становища держави в освітній галузі через створення на засадах рівноправ'я недержавних навчально-виховних закладів; проведення організаційно-структурних змін у системі вищої освіти, націлених на розвиток навчальних закладів різних типів. Сформульовано висновки щодо правового статусу приватних ЗВО та фінансування їхньої діяльності. Окреслено коло актуальних новацій інституціонального середовища регулювання взаємодії держави й приватного сектору вищої освіти в Україні в частині поширення практики державного замовлення на підготовку фахівців, сприяння уряду у формуванні та модернізації матеріально-технічної бази, стимулювання наукової, науково-технічної й експериментальної діяльності з використанням фінансових інструментів.

Ключові слова: заклади вищої освіти державної форми власності, заклади вищої освіти приватної форми власності, державна політика у сфері вищої освіти, законодавче регулювання вищої освіти.

Літ. 20.

Tetiana Zatonatska

Dr. Sc. (Economics), Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, tzatonat@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9197-0560>

Oksana Herasymenko

Ph. D. (Economics), Associate Professor, SHEE "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", Kyiv, Ukraine, gerasimenko_o_o@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1122-1189>

**TRANSFORMATION OF THE DIRECTIONS
OF PUBLIC-PRIVATE SECTOR COLLABORATION
IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE**

Abstract. The aim of the article is to substantiate the innovations of organizational and economic instruments of state regulation of the private sector of higher education in Ukraine. The necessity of modernization of the higher education system with the

© Затонацька Т. Г., Герасименко О. О., 2019

implementation of perfect institutional mechanisms and progressive practices in the context of harmonization with the labor market is substantiated. Based on the analysis of the content of national doctrines, strategies and programs, the priorities of the state policy in the sphere of higher education are identified. The strategic directions of the state policy in the field of education include the alignment of the network of HEIs and the system of higher education management with the needs for the development of the national economy and labor market demands; overcoming the monopoly position of the state in the educational sphere through the creation on an equal basis of non-state educational institutions; optimizing the network of HEIs; carrying out organizational and structural changes in the system of higher education, aimed at the development of educational institutions of different types. The emphasis is placed on the fact that the private sector in the system of higher education is an alternative to state institutions of higher education and creates the preconditions for a broad selection of HEIs for admission. The analysis of the modern legal and regulatory framework in the context of institutional norms of regulation of private HEIs' activity in Ukraine is conducted. The conclusions about the legal status of private institutions of higher education, the practice of financing their activities and taxation are given. Prospective vectors of reforming public administration in the higher education sector for the period of European integration are outlined.

Keywords: state-owned institutions of higher education, private-owned institutions of higher education, state policy in the field of higher education, legislative regulation of higher education.

JEL classification: H520, I280.

Т. Г. Затоначкая

доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры экономической кибернетики Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

О. А. Герасименко

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры управления персоналом и экономики труда ГВУЗ "Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана", Киев, Украина

ТРАНСФОРМАЦИЯ НАПРАВЛЕНИЙ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ГОСУДАРСТВА И ЧАСТНОГО СЕКТОРА В СФЕРЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ

Аннотация. Целью статьи является обоснование новаций по государственному регулированию частного сектора высшего образования в Украине. Показана необходимость модернизации системы высшего образования с имплементацией прогрессивных институциональных механизмов и практик в контексте гармонизации с рынком труда. Среди стратегических направлений государственной политики в сфере образования выделены такие, как приведение сети вузов и системы управления высшим образованием в соответствие с потребностями развития национальной экономики и запросами рынка труда; преодоление монопольного положения государства в отрасли образования путем создания на основе равноправия негосударственных учебно-воспитательных заведений; проведение организационно-структурных изменений в системе высшего образования, нацеленных на развитие учебных заведений различных типов. Сформулированы выводы относительно правового статуса частных вузов и финансирования их деятельности. Обозначен круг актуальных новаций институциональной среды регулирования взаимодействия государства и частного сектора высшего образования в Украине в части рас-

пространения практики государственного заказа на подготовку специалистов, содействия правительства в формировании и модернизации материально-технической базы, стимулирования научной, научно-технической и экспериментальной деятельности с использованием финансовых инструментов.

Ключевые слова: высшие учебные заведения государственной формы собственности, высшие учебные заведения частной формы собственности, государственная политика в сфере высшего образования, законодательное регулирование высшего образования.

Розвиток світової спільноти на перетині тисячоліть переконливо доводить: вища освіта, що відповідає викликам та імперативам глобальних і національних трансформацій, є одним із найбільш значущих чинників накопичення й ефективного використання людського капіталу, імпульсом позитивної економічної та соціальної динаміки. Не випадково Доповідь Світового банку про глобальний розвиток за 2018 р. “Навчання як засіб реалізації освітніх перспектив” уперше присвячена виключно освіті [1]. Вона містить викладки щодо “кризи освіти”, висвітлюючи не лише основні проблеми в низці країн, а й глибинні причини їх виникнення, набуття ними неминучого характеру та гальмування поступу цих країн. Доповідь покликана донести до суспільства ідею, що забезпечення громадян якісною й доступною освітою створює передумови для його процвітання. Тому уряди країн розглядають розвиток людського капіталу як один із пріоритетних напрямів державної політики.

Для виконання українською вищою освітою такої ролі в розвитку національної економіки та соціуму необхідна її модернізація з імплементацією прогресивних інституціональних механізмів і практик у контексті гармонізації з ринком праці. Проте забезпечення відповідності вітчизняної системи вищої освіти вимогам, котрі формуються під впливом глобалізаційних процесів, є надзвичайно складним завданням через недосконалість інституційного середовища регулювання взаємодії держави й освітньої галузі, зокрема приватного сектору вищої освіти.

Наукове підґрунтя сучасних механізмів та інструментарію управління приватним сектором вищої освіти в Україні закладене завдяки доробку багатьох вітчизняних учених. Так, у теоретико-методологічному дискурсі феномен приватної вищої освіти, а також засади становлення й розвитку приватних ЗВО в контексті зміни філософсько-освітньої та інституціональної парадигми вищої освіти в умовах входження до європейського освітнього простору розкрито М. І. Гавран [2] та І. А. Добрянським [3]. Актуальним проблемам управління освітніми закладами недержавної форми власності у процесі розширення й демократизації освітянського простору України присвячено дослідження таких науковців, як В. П. Андрущенко, Б. І. Корольов, В. І. Астахова [4], М. В. Михайліченко [5], Ю. М. Цялько [6]. М. П. Очкасова розробила інтегративну систему критеріїв інституціоналізації приватної вищої школи України через синтез методологічних підходів класичного та нового інституціоналізму [7]. Теоретико-концептуальні засади формування системи державної підтримки приватного сектору вищої освіти й

розвитку нормативно-правового поля приватної вищої освіти в Україні стали предметом дослідження таких вітчизняних вчених, як Д. Г. Кучеренко, О. О. Сорока, М. О. Тимошенко, Н. А. Фукс і В. М. Уложенко [8–11].

Метою статті є обґрунтування новацій щодо державного регулювання приватного сектору вищої освіти в Україні.

В умовах глобалізації соціально-економічних процесів та відкритості суспільства для міжнародних багатоканальних комунікацій освіта стає стратегічним чинником національної безпеки й конкурентоспроможності економіки, що обумовлює застосування з боку держави комплексного інституціонального інструментарію управління сферою освіти. Так, із метою забезпечення підвищення якості й конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції нашої країни в міжнародний освітній простір розроблено Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [12]. У ній конкретизовано шляхи реалізації концептуальних напрямів розвитку освіти, визначених Національною доктриною розвитку освіти, згідно з якою освіту визнано основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної й наукової життєдіяльності суспільства, оскільки саме освіта відтворює та нарощує його інтелектуальний, духовний і економічний потенціал [13]. Одним зі стратегічних напрямів державної політики у сфері освіти є приведення мережі ЗВО та системи управління вищою освітою у відповідність із потребами розвитку національної економіки й запитів ринку праці [12].

Розбудові системи освіти, її докорінному реформуванню задля відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки й культури на світовий рівень, національного відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні сприятиме реалізація Державної національної програми “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) [14]. Нею закріплено стратегічні завдання реформування освіти в нашій країні, зокрема подолання монопольного становища держави в освітній сфері через створення на рівноправній основі недержавних навчально-виховних закладів. Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти визначено оптимізацію мережі ЗВО та їх структури, проведення організаційно-структурних змін у системі вищої освіти, спрямованих на розвиток навчальних закладів різних типів.

Приватний сектор у системі вищої освіти є альтернативою державним закладам та надає вступникам широкий вибір. Приватні ЗВО з’явилися в Україні після проголошення незалежності, коли на ринку праці виникла велика потреба у фахівцях – економістах і юристах. Державні заклади, не маючи досвіду у сфері комерційного навчання, зреагували на потреби ринку досить мляво, що дало можливість приватному сектору зайняти міцні позиції у сфері вищої освіти. З часом державні ЗВО почали активно залучати студентів на комерційних засадах та відібрали частину ринку в приватного сектору, котрий, однак, має істотні переваги перед державним. Як зазначила

Міністр освіти України Лілія Гриневич, приватний сектор освіти першим може гнучкіше запроваджувати будь-які освітні інновації, реагувати на потреби своїх студентів. Сьогодні приватні заклади долають виклики, що постали перед вищою освітою у зв'язку з демографічним спадом. Зі свого боку, Міністерство в межах своїх повноважень та законодавчого поля буде підтримувати приватну освіту й ті заклади, що забезпечують якісну освіту [15]. Погоджуючись із позицією міністра, зауважимо, що за нагальної потреби в працівниках інженерних спеціальностей, фахівцях сфери енергозберігаючих технологій тощо в Україні не створено приватних ЗВО з цих напрямів через високу вартість обладнання, відсутність експериментальних технологій і сучасних лабораторій. Тобто приватний сектор вищої освіти не готовий інвестувати в дороге обладнання та устаткування, щоб вчасно реагувати на потреби ринку праці в працівниках технічного й високотехнологічного профілів.

Отже, оскільки приватні ЗВО не реагують належним чином на потреби ринку праці, продовжують готувати фахівців соціо-гуманітарного напрямку, якими перенасичений ринок праці, а також не планують диверсифікувати напрями своєї діяльності в частині природничих та інженерних напрямів, актуалізується питання державної підтримки таких ЗВО. Необхідно вдосконалити взаємодію держави й приватного сектору вищої освіти, розробивши інституціональну інструментарій перепрофілювання приватних закладів вищої освіти у сферу природничих наук за рахунок забезпечення державного замовлення на певну кількість бюджетних місць з відповідних інженерних спеціальностей за умови надання державної підтримки у створенні сучасних лабораторій і кадрового супроводу таких освітніх послуг із боку найкращих українських фахівців та науковців, податкових пільг підприємствам-інкубаторам, котрі сприятимуть продукуванню інновацій викладачами і студентами в позааудиторний час тощо. Зазначене дасть змогу переспрямувати частину бюджетних коштів у приватні ЗВО, що сприятиме підвищенню ролі й статусу інженерних спеціальностей у суспільстві, створить передумови для покриття дефіциту фахівців зазначеного профілю підготовки на ринку праці та налагодження ефективної співпраці в ланцюжку “студент – наука – виробництво”. В результаті державні ЗВО, конкуруючи з приватними, будуть вимушені витратити кошти не на поліпшення матеріальної бази гуманітарних факультетів, а на модернізацію наявного та придбання новітнього обладнання для належного функціонування природничих і технічних факультетів, де навчання студентів досі здійснюється з використанням обладнання 1970-х років. Прикладом такої політики може слугувати Франція, де приватна освіта зосереджена на іноземних студентах, а найпрестижнішим приватним закладом є інженерно-технічний університет.

Сформована в Україні мережа приватних ЗВО становить істотну частку на ринку освітніх послуг. За офіційними даними Державної служби статистики України, на початок 2017/2018 навчального року 128 ЗВО (19,4 %) із 661-го належать до закладів приватної форми власності, при цьому частка ЗВО III–IV рівнів акредитації є значно більшою – 26,6 % (77 із 289-и) порівняно із

ЗВО I–II рівнів акредитації – 13,7 % (51 із 372-х) [16, с. 15, 16]. Станом на 7 серпня 2018 р., згідно з даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти, частка закладів освіти, які мають статус приватних, зросла до 24,1 % (290 із 1205-и); в т. ч. серед ЗВО I–II рівнів акредитації вона сягала 18,8 % (150 із 796-и), а ЗВО III–IV рівнів акредитації – 34,2 % (140 із 409-и), що свідчить про досить міцні конкурентні позиції приватних ЗВО.

Узагальнення законодавчих норм регулювання приватного сектору у сфері вищої освіти в Україні, зокрема положень законів України “Про освіту” від 05.09.2017 № 2145-VIII і “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556-VII у чинній редакції, дає підстави для декількох зауважень. Передусім підкреслимо, що засадничі інструменти регулювання діяльності ЗВО єдині для таких закладів державної, комунальної та приватної форм власності. Наприклад, правовим і організаційним підґрунтям системи управління вищою освітою в Україні є Закон “Про вищу освіту”, де чітко прописано сутність державної політики у сфері вищої школи та її принципи; шляхи формування й реалізації державної політики у сфері вищої освіти; юридичну силу нормативно-правових актів із відповідною сферою правового регулювання, особливості здійснення освітньої діяльності, правовий статус суб’єктів управління вищою освітою, її рівні, ступені та кваліфікації, стандарти освітньої діяльності й вищої освіти, нормативно-правові засади управління в окресленій сфері тощо [17]. Згідно із ст. 3 цього закону, державну політику у сфері вищої освіти визначає Верховна Рада України, а реалізують Кабінет Міністрів України та центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Відповідно до ст. 27 Закону “Про вищу освіту”, заклад вищої освіти як суб’єкт господарювання може діяти в одному із трьох статусів: бюджетна установа, неприбутковий заклад вищої освіти, прибутковий заклад вищої освіти. При цьому ЗВО державної, комунальної й приватної форм власності мають рівні права в провадженні освітньої, наукової та інших видів діяльності, що є підтвердженням рівноправності приватних ЗВО відносно ЗВО державної й комунальної форм власності в здійсненні їхньої основної діяльності. В приватному закладі вищої освіти його структура, склад, порядок роботи та повноваження органів управління, робочих і дорадчих органів, органів громадського та студентського самоврядування, наукових товариств, процедури обрання чи призначення керівників закладу і його підрозділів можуть визначатися статутом закладу без дотримання вимог Закону “Про вищу освіту”. Отже, для приватних ЗВО освітня діяльність визнається основним видом діяльності, проте функціонування таких закладів регулюється не лише законодавством про освіту, а й іншими законодавчими актами, які визначають нормативно-правові рамки підприємницької діяльності. На відміну від державних ЗВО, на котрі поширюється освітня субвенція, приватні мають повну автономність у питаннях оплати праці науково-педагогічних працівників, зокрема щодо встановлення розміру та умов оплати праці, винагороди й допомоги для педагогічних і науково-педагогічних працівників із закріпленням загального порядку розподілу публічних коштів,

прописаного в законодавстві для державних і комунальних закладів освіти. Самостійність у діяльності приватних ЗВО поширюється також на формування структури, складу, визначення порядку роботи та повноважень органів управління, робочих і дорадчих органів, органів громадського й студентського самоврядування, наукових товариств, процедури обрання чи призначення керівників закладу та його підрозділів.

Приватні ЗВО, яким згідно зі ст. 29 Закону України “Про вищу освіту” надається статус дослідницького університету, мають можливість отримати фінансові преференції з боку держави. Проте, законодавчі норми констатують відсутність гарантованості державної підтримки в питаннях фінансування статутної діяльності ЗВО недержавного сектору. Так, у ст. 71 цього закону зазначено, що фінансування приватних ЗВО здійснюється їх засновниками та з інших джерел, не заборонених законодавством. Принагідно зауважимо, що одним із принципів державної політики у сфері вищої освіти (ст. 3) задекларовано сприяння здійсненню державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти.

Таким чином, аналіз сучасної нормативно-правової бази свідчить, що чинне національне законодавство про вищу освіту прописане в термінах бінарної опозиції між державними й приватними ЗВО. Державний сегмент вищої освіти загалом та її суб’єкти мають неприбутковий статус, що звільняє їх від оподаткування. Передумовою надання державним ЗВО права на державне фінансування стало визнання вищої освіти публічним благом. Окрім коштів державного бюджету, за рахунок яких здійснюється фінансування державних ЗВО на умовах державного замовлення на оплату послуг із підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів, чинним законодавством передбачене право залучення інших джерел фінансових коштів, не заборонених законодавством, із дотриманням принципів цільового й ефективного їх використання, публічності та прозорості в прийнятті рішень. На противагу цьому, фінансування приватних ЗВО проводиться їх засновниками, а також із інших джерел, не заборонених законодавством [17], чим підкреслюється відсутність гарантій державної підтримки. ЗВО приватної форми власності мають прибутковий статус, котрий передбачає оподаткування фінансових результатів їхньої діяльності на умовах, які застосовуються до комерційних підприємств. Ми погоджуємося з висновком М. В. Михайліченка, що діяльність приватних ЗВО регламентується низкою законодавчих актів, котрі інколи суперечать один одному. Заклади освіти недержавної форми власності керуються у своїй діяльності законами “Про освіту”, “Про вищу освіту” і “Про підприємство”. В Україні досі не прийнято закон про комерційну діяльність, відповідно до якого ЗВО приватної форми власності повинні бути внесені до так званого третього сектору економіки – некомерційних установ, котрі не ставлять за мету одержання прибутку, а доходи спрямовують винятково на розвиток освіти [5].

Перспективним горизонтом розвитку інституційного середовища управління вищою освітою в Україні, зокрема регулювання взаємодії держави й

приватного сектору вищої освіти, є запозичення зарубіжного досвіду. В міжнародній практиці застосовується близько 4 тис. схем фінансування вищої освіти, які відрізняються за ступенем покриття державою вартості навчання у ЗВО, рівнем їх самостійності у визначенні вартості освітніх послуг, включенням у систему державного фінансування приватних ЗВО та іншими аспектами [18].

Спробу імплементації практики державного замовлення для приватних ЗВО в Україні, за словами Лілії Гриневич, було зроблено ще у 2014 р. [19]. Наразі прикінцевими й перехідними положеннями Закону “Про вищу освіту” визначено, що до 1 січня 2016 р. розміщення державного замовлення для підготовки фахівців ступеня бакалавра (магістра та спеціаліста медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань) здійснюється до початку вступної кампанії у ЗВО незалежно від форми власності з урахуванням показників розміщення державного замовлення минулого року в розрізі навчальних закладів за відповідними спеціальностями, середнього показника конкурсного бала зарахованих абітурієнтів за останніх три роки, а також пропозицій ЗВО й регіональних потреб. Тобто приватні ЗВО можуть претендувати на державне замовлення, якщо їх обирають абітурієнти з найвищими балами ЗНО, але для виконання цієї норми необхідно внести зміни до Бюджетного кодексу України, чого ще не зроблено. “Ми можемо дати цілу низку вимог до приватних університетів з конкретними показниками університетів, яким може бути доступне таке державне замовлення”, – наголосила Лілія Гриневич. Окрім цього, на думку Міністра освіти, з приводу можливості отримання держзамовлення приватними навчальними закладами необхідна також позиція суспільства та бізнесу, котрий зацікавлений у виході на ринок праці висококваліфікованих працівників [19].

Незважаючи на те, що структурна реформа у сфері освіти не була визнана пріоритетним напрямом у контексті євроінтеграції, в більшості країн у період вступу до ЄС система державного управління вищою освітою зазнала істотних трансформацій. Зокрема, реформування державного управління вищою освітою в Литві як країні пострадянського простору помітно активізувалося в процесі її євроінтеграції. Відповідно до Закону Литовської Республіки “Про науку та освіту” від 30.04.2009 № XI-242, недержавні ЗВО мають статус публічної юридичної особи (котра діє як публічна установа), приватної юридичної особи, духовної семінарії (що є релігійною громадою). Державну допомогу за рахунок коштів базового фінансування з державного бюджету згідно із встановленим урядом порядком недержавні ЗВО Литви отримують на наукові дослідження, розвиток експериментальної сфери й художньої діяльності. На ці потреби спрямовуються також кошти в рамках програм національних наукових досліджень і експериментального розвитку та інших аналогічних конкурсних програм [20]. Зазначена зарубіжна практика вказує на поширеність фінансового інструментарію державної підтримки приватних ЗВО за напрямом як освітньої, так і наукової діяльності, що за-

безпечує їх рівноправність серед ЗВО інших форм власності та створює можливості для зміцнення їхніх позицій на ринку освітніх послуг.

На підставі викладеного доходимо таких висновків. Сучасні модернізаційні заходи вітчизняної системи освіти як пріоритетної сфери соціально-економічного, духовного й культурного розвитку соціуму спрямовані на забезпечення фундаментальних знань, інтелектуальних і моральних засад життя суспільства, накопичення людського капіталу України. Реформування національної системи вищої освіти відбувається в руслі її інтеграції в єдиний, загальноєвропейський освітній простір, що передбачає трансформацію механізмів та інструментарію регулювання взаємодії держави й ЗВО різних форм власності.

Українськими програмними документами стратегічного значення передбачено подолання монопольного становища держави в освітній сфері шляхом створення на рівноправних засадах недержавних закладів освіти, оптимізації мережі ЗВО, здійснення організаційно-структурних змін у системі вищої освіти з метою розвитку навчальних закладів різних типів.

Аналіз чинної нормативно-законодавчої бази України показав, що діяльність приватних ЗВО регулюється з використанням єдиних для ЗВО державної, комунальної й приватної форм власності засадничих інструментів, закладаючи підвалини рівноправності приватних ЗВО в забезпеченні їхньої діяльності за різними напрямками.

Констатації трьох правових статусів ЗВО як суб'єктів господарювання – бюджетної установи, неприбуткового закладу вищої освіти, прибуткового закладу вищої освіти – бракує конкретики щодо приватних ЗВО, що свідчить про необхідність розширення нормативно-правових рамок регулювання їхньої діяльності в частині канонів підприємницької діяльності, зокрема оподаткування її фінансових результатів на умовах, які застосовуються до комерційних підприємств.

На протигагу фінансовим преференціям, котрі надаються державним і комунальним ЗВО, приватні ЗВО мають повну автономію щодо формування та використання фінансових коштів.

На глибоке переконання авторів статті, найактуальнішими новаціями інституційного середовища регулювання взаємодії держави й приватного сектору вищої освіти в Україні правомірно визнати:

- поширення практики державного замовлення на підготовку фахівців у приватних ЗВО за дефіцитними на ринку праці спеціальностями та спеціалізаціями;
- сприяння держави формуванню й модернізації матеріально-технічної бази природничих і технічних факультетів приватних ЗВО, які готують фахівців за спеціальностями та спеціалізаціями, затребуваними на ринку праці;
- розроблення інституціонального інструментарію впровадження законодавчої норми щодо спрямування державного замовлення в приватні ЗВО за принципом “місце йде за вступником”, що дасть можливість

абітурієнтам із високими результатами ЗНО обирати заклад вищої освіти незалежно від форми власності;

- стимулювання наукової, науково-технічної й експериментальної діяльності в приватних ЗВО з використанням механізмів фінансового забезпечення.

Запровадження зазначених новацій вимагає істотного оновлення нормативно-правового поля функціонування вищої освіти та його гармонізації з бюджетним і податковим законодавством, що визначає горизонти подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. The World Development Report 2018 (WDR 2018) – Learning to Realize Education's Promise. URL: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2018>.

2. Гавран М. І. Тенденції розвитку вищої освіти недержавної форми власності в Польщі та Україні : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Дрогобич, 2013. 21 с.

3. Добрянський І. А. Приватна вища освіта: філософія, історія, практика : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2006. 305 с.

4. Приватна вища школа України на шляху інновацій : монографія / В. Андрущенко, Б. Корольов, В. Астахова та ін. ; Ін-т вищої освіти АПН України. Харків, 2005. 319 с.

5. Михайліченко М. В. Приватні вищі навчальні заклади: функціонування та управління у контексті демократизації. *Науковий вісник. Сер.: філософія*. 2017. Вип. 48, ч. II. С. 138–149.

6. Цалько Ю. М. Фінансове забезпечення діяльності приватних вищих навчальних закладів в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2012. 20 с.

7. Очкасова М. П. Особливості розвитку приватної вищої освіти в Україні: соціологічний аналіз : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : спец. 22.00.06 / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2001. 18 с.

8. Кучеренко Д. Г. Соціально-економічні основи функціонування приватного сектору вищої освіти в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.01.01 / Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. Київ, 2006. 18 с.

9. Сорока О. О. Адміністративно-правовий статус приватного вищого навчального закладу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини "Україна". Київ, 2013. 20 с.

10. Тимошенко М. О. Правове забезпечення господарської діяльності приватних вищих навчальних закладів в Україні: питання теорії та практики : монографія / Європ. ун-т. Київ, 2014. 203 с.

11. Фукс Н. А., Уложенко В. М. Фінансово-правове регулювання діяльності приватних вищих навчальних закладів в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: юриспруденція*. 2016. Вип. 19. С. 45–48.

12. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : схвал. указом Президента України від 25.06.2013 № 344/2013. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

13. Національна доктрина розвитку освіти : затв. указом Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.

14. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття") : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 № 896. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.

15. Лілія Гриневиц: Міністерство освіти і науки підтримуватиме приватні вищі навчальні заклади, що надаватимуть якісну освіту та розширять вибір університетів

для вступників / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/usipovivni-novini-2016-10-19-1>.

16. Вища освіта в Україні у 2017 році / Держ. служба статистики України. Київ, 2018. 298 с.

17. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18?find=1&text=%E4%E5%F0%E6%E0%E2%ED>.

18. Шевченко А. С. Фінансування вищої освіти: диверсифікація джерел. *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_2_44.

19. Гриневич пояснила, чому приватні виші не отримують держзамовлення / Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2535795-grinevic-poasnila-comu-privatni-visi-ne-otrimuut-derzzamovlenna.html>.

20. О науке и образовании : закон Литовской Республики от 30.04.2009 № XI-242 (с изменениями и дополнениями, внесенными Законом от 29.06.2016 № XII-2534). URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=-ji9gto8xk&documentId=5d25c8f0ccf511e69185e773229ab2b2&category=TAD>.

References

1. The World Bank. (2018). *The World Development Report 2018 (WDR 2018) – Learning to Realize Education’s Promise*. Retrieved from <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2018>.

2. Havran, M. I. (2013). *Trends in the development of higher education in non-state ownership in Poland and Ukraine* (Master’s thesis). Drohobych: Drohobyskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet im. I. Franka [in Ukrainian].

3. Dobrianskyi, I. A. (2006). *Private higher education: philosophy, history, practice*. Kirovohrad: Imeks-LTD [in Ukrainian].

4. Andrushchenko, V., Korolov, B., Astakhova, V. et al. (2005). *Private higher school of Ukraine on the path of innovation*. Kharkiv: Instytut vyshchoi osvity APN Ukrainy [in Ukrainian].

5. Mykhailichenko, M. V. (2017). Private higher educational establishments: their functioning and administration in the context of democracy. *Bulletin of the Kharkiv National Pedagogical University named after G. S. Skovoroda. Philosophy*, Vol. 48, Iss. II, 138–149 [in Ukrainian].

6. Tsalko, Yu. M. (2012). *Financial support of the activity of private higher educational institutions in Ukraine* (Master’s thesis). Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni T. Shevchenka [in Ukrainian].

7. Ochkasova, M. P. (2001). *Features of the development of private higher education in Ukraine* (Master’s thesis). Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina [in Ukrainian].

8. Kucherenko, D. H. (2006). *Socio-economic bases of the functioning of the private sector of higher education in Ukraine* (Master’s thesis). Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet imeni V. Hetmana [in Ukrainian].

9. Soroka, O. O. (2013). *The administrative and legal status of a private higher educational institution* (Master’s thesis). Kyiv: Vidkrytyi mizhnarodnyi universytet rozvytku liudyny “Ukraina” [in Ukrainian].

10. Tymoshenko, M. O. (2014). *Legal support of economic activity of private higher educational institutions in Ukraine: issues of theory and practice*. Kyiv: Yevropeiskiy universytet [in Ukrainian].

11. Fuks, N. A., Ulozhenko, V. M. (2016). Financial-legislative regulation of private higher education institutions activity in Ukraine. *International Humanitarian University Herald. Jurisprudence*, 19, 45–48 [in Ukrainian].

12. President of Ukraine. (2013). *National strategy for the development of education in Ukraine until 2021* (Order No. 344/2013, June 25). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [in Ukrainian].

13. President of Ukraine. (2002). *National doctrine of education development* (Order No. 347/2002, April 17). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> [in Ukrainian].

14. Cabinet of Ministers of Ukraine. (1993). *State national program "Education" ("Ukraine XXI century)* (Decree No. 896, November 3). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> [in Ukrainian].

15. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2016, October 19). *Lilia Grinevich: The Ministry of Education and Science will support private higher education institutions that provide high-quality education and expand university choice for entrants*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2016-10-19-1> [in Ukrainian].

16. State Statistics Service of Ukraine. (2018). *Higher education in Ukraine in 2017*. Kyiv: Author [in Ukrainian].

17. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *About higher education* (Act No. 1556-VII, July 1). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18?find=1&text=%E4%E5%F0%E6%E0%E2%ED> [in Ukrainian].

18. Shevchenko, L. S. (2013). The financing of the higher education: the diversification of sources. *Theory and practice of jurisprudence*, 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2013_2_44 [in Ukrainian].

19. Grinevich explained why private universities did not receive state orders. (n. d.). *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2535795-grinevic-poasnila-comu-privatni-visi-ne-otrimuut-derzzamovlenna.html> [in Ukrainian].

20. Seimas of the Republic of Lithuania. (2009). *About science and education* (Act No. XI-242, April 30). Retrieved from <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=-ji9gto8xk&documentId=5d25c8f0ccf511e69185e773229ab2b2&category=TAD> [in Russian].